

Φλεβαριάτικος χιονιάς

ΖΩΓΛΟΠΙΤΙΚΑ

Χρονικά

ΚΩΔΙΚΟΣ 4171

ΕΤΟΣ 28ο - ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 117 - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2021

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΝΑ ΤΡΙΜΗΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΡΑΧΟΥΛΑΣ

Εκδότης σύμφωνα με το Νόμο: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΣΙΟΥΛΑΣ - Τηλ. 697677462

Λόγος εγκωμιαστικός στην παλιά Ζωγλοπίτισσα

(Τη μάνα, τη γιαγιά, την προγιαγιά...)

Γράφει ο Λάμπρος Γριβέλλας
lampgri@gmail.com

Η μορφή της οικογένειας στην ελληνική Ύπαιθρο, ήταν πάντα πατριαρχική- ανδροκρατική, τουλάχιστο στην κοινωνική ζωή. Μέσα στην οικογένεια βέβαια τα πράγματα διαφοροποιούνταν. Εκτός από σπάνιες περιπτώσεις, η γυναίκα είχε συμμετοχή σε όλες τις αποφάσεις, σε αρκετές δε περιπτώσεις είχε τον πρώτο λόγο και η γνώμη της υπερίσχυε, έστω και αφανώς.

Το Ζωγλόπι ήταν από τα λίγα ημιορεινά χωριά που οι κάτοικοι

ασχολούνταν με μια μεγάλη ποικιλία εργασιών: στα χωράφια και στα αμπέλια, στο βουνό και στον κάμπο, στους κήπους, στα ξύλα, στα ζώα και με τι δεν ασχολούνταν! Ένα μέρος αυτής της εργασίας - το μεγαλύτερο - έπεφτε στις πλάτες της γυναίκας. Η συμμετοχή της σε όλη αυτή την πα-

Επιστροφή στο χωριό

Συνέχεια στην 3η σελ.

Σ' αυτό το φύλλο θα διαβάσετε...

1) Λάμπρος Γριβέλλας: "Λόγος εγκωμιαστικός στην παλιά Ζωγλοπίτισσα"	σελ. 1-3
2) Γεώργιος Δ. Κατσιούλας: "Σαν παραμύθι..."	1-4
3) Βασίλης Καραγιάννης: "Η πέρδικα"	1-4
4) Παναγιώτης Αγ. Κατσιούλας: "Πρωτομαγιά στο Παλιοζωγλόπι το 1937"	1-3
5) Άγγελος Ζαχαρόπουλος: "Βαλερί Ζισκάρ Ντ' Εστέν"	1-5
6) Γεώργιος Αθαν. Κλήμος: "Κατέρρευσε η τοξωτή γέφυρα στα "Γαύρα"	1-8
7) Παρμενίων Μπάλος: "Ο κυρ-Γκένας" (Διήγημα)	1-4
8) Σούλα Τόσκα-Κάμπα: "Η γεωργική και ποιμενική ζωή της Αργιθέας"	1-8
9) Θεοφάνης Παπαγιαννίτης: "Στο παλληκαράκι με το κιντό" (ποίημα)	2
10) Μάρκος Παππάς: "Το τραγούδι της παρέας" (ποίημα)	2
11) Κοινωνικά-Συνδρομές-Ανεκδοτο-Αινίγματα	2
12) Ζωγλοπτικές παροιμίες, από τη συλλογή του Βασίλη Κίτσα	3
13) Διακόσια χρόνια από τη Μεγάλη Επανάσταση	6-7
14) Εικόνες του τόπου μας	7
15) Τα τραγούδια της λευτεριάς	7
16) Εθνικός Διατροφικός Οδηγός	8
17) Ιστορικές σελίδες	9
18) Ισμήνη Παπαδημητρίου: "Ημερολόγιο του '61"	9
19) Τα προκιά της μανιάς	9
20) Το "Ξυρίσισμα" (Ο Παλιός)	10
21) Οι μύθοι του Αισώπου	10
22) "Ουδέν κακόν αμιγές καλού"	10
23) Οι παραδόσεις του ελληνικού λαού	10
24) Συνέβη στον Καναδά	10
25) Ο άνθρωπος της διπλανής πόρτας (Διήγημα)	11
26) Λάμπρος Γριβέλλας: "Οι παγεροί χειμώνες και οι μαθητές με το ξύλο στη μασχάλη"	11
27) "Ερρέτω εις κόρακας τοιούτον έτος" (χρονογράφημα)	12
28) Εφημερίδα "Αλήθεια": "Προβλήματα στο δρόμο προς Ίταμο"	12
29) Κολχικό (άνθος)	12
30) "Πιο πάνω υψώνεται ο Ίταμος" Από το βιβλίο του Απ. Στρογγύλη "Η Πρωτεύουσα της Ελεύθερης Ελλάδας"	12

Σαν παραμύθι

"Όσα μύθια, τόσ' αλήθεια"
Λαϊκό

Μια φορά κι έναν καιρό - έτσι αρχίζουν όλα τα παραμύθια - περίπου 150 χρόνια πριν, ζούσε στο χωριό μια παραδοσιακή δεκαμελής οικογένεια: παππούς, γιαγιά, γονείς και έξι παιδιά- τρία αγόρια, τρία κορίτσια. Μέρα νύχτα όλοι στη δουλειά και το ψωμί δεν το χόρταιναν.

Ύστερ' από μερικά χρόνια η οικογένεια άρχισε να μικραίνει. Πρώτοι έφυγαν οι παππούδες από γηρατειά, ύστερα οι γονείς- τα κορίτσια παντρεύτηκαν όπως όπως, άλλο στο χωριό, άλλο σε ξενωχώρι κι έμειναν

Συνέχεια στην 4η σελ.

Γράφει ο Γιώργος Δ. Κατσιούλας

Η πέρδικα

Από τις αμέτρητες δεκάδες ειδών πουλιών, ενδημικών ή αποδημητικών, που υπήρχαν κάποτε στον τόπο μας, δύο είδη μου τράβηξαν το ενδιαφέρον και την αγάπη, ο κόσσυφας και η πέρδικα. Λέγω κάποτε, διότι στα παιδικά μου χρόνια υπήρχαν αμέτρητα είδη πουλιών, τα οποία δυσκολευόμασταν να μάθουμε και κάποιο μας έμενε άγνωστο και, όταν το συναντούσαμε στην ύπαιθρο ή στο δάσος, μας προκαλούσε έκπληξη και απορία. Αυτός ο πλούσιος φτερωτός κόσμος με τα αμέτρητα είδη πουλιών σχεδόν έχει εξαφανισθεί μετά

Συνέχεια στην 4η σελ.

Γράφει ο Βασίλης Χρ. Καραγιάννης

Πρωτομαγιά στο Παλιοζωγλόπι, το 1937

Γράφει ο Παναγιώτης Κατσιούλας

Σήμερα, 1η Μαΐου, πήγα να αλλάξω την ημερομηνία στο ημερολόγιο και, χωρίς να καταλάβω, βρέθηκα στο Παλιοζωγλόπι, στη βρύση Τσιόκη, εκδρομή με το Δημοτικό Σχολείο, την Πρωτομαγιά του 1937.

Θυμήθηκα, πως όταν ήμουν μαθητής στο Δημοτικό, παραμονή της Πρωτομαγιάς, μας είπε ο δάσκαλός μας ότι αύριο θα πάμε εκδρομή στο Παλιοζωγλόπι. Εκεί θα συναντήσουμε και τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου της Καστανιάς και να μην πάρουμε τρόφιμα μαζί μας γιατί θα φάμε εκεί όλοι μαζί.

Συνέχεια στην 5η σελ.

Γράφει ο Άγγελος Ζαχαρόπουλος, Επίτιμος Διευθυντής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πρ. Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Γεωργίας, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής Διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ.

ΒΑΛΕΡΙ ΖΙΣΚΑΡ ΝΤ'ΕΣΤΕΝ ΜΙΑ ΑΓΝΩΣΤΗ ΠΤΥΧΗ

Ένας σταθερός και ειλικρινής φίλος της Ελλάδας και λάτρης του ελληνικού πολιτισμού έφυγε πλήρης ημερών. Στενός φίλος του Κωνσταντίνου Καραμανλή τον οποίο στήριξε με όλες του τις δυνάμεις για να πραγματοποιήσει το ευρωπαϊκό του όνειρο.

Τι να πρωθυμυμθεί κανείς; Το πρωθυπουργικό αεροπλάνο που του διέθεσε για να επιστρέψει εγκαίρως στην Αθήνα από το Παρίσι; Η επιστροφή ήταν άκρως επείγουσα. Δεν λειτούργησαν εκείνες τις μέρες

Συνέχεια στην 5η σελ.

Κατέρρευσε η τοξωτή γέφυρα στα "Γαύρα" Καστανιάς-Καταφυγίου

Γράφει ο Γεώργιος Αθ. Κλήμος

Η ιστορία της

Ανάμεσα στις πολλές απώλειες που άφησε η πρωτοφανής σε όγκο βροχόπτωση (κυκλώνας) της 18ης Σεπτεμβρίου, γνωστή ως "Ιανός", που χτύπησε ανελέητα το Νομό μας σε ζωικό κεφάλαιο, αγροτικές καλλιέργειες και υποδομές, συγκαταλέγεται και η γέφυρα στα Γαύρα που συνέδεε την Καστανιά και λοιπά ορεινά των Αγράφων με το Καταφύγι και κατ' επέκταση με τον πεδινό χώρο και το εμπορικό κέντρο της Καρδίτσας.

Συνέχεια στην 8η σελ.

Ο ΚΥΡ-ΓΚΕΝΑΣ (Από το βιβλίο του "ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΙΑΣ ΑΛΛΗΣ ΕΠΟΧΗΣ")

Το χωριό μας (Λεοντάρι) θεωρούνταν κεφαλοχώρι. Οι περισσότεροι κάτοικοι ασχολούνταν με τα καπνά, το βαμβάκι και τα σιτηρά. Υπήρχαν στο χωριό μας ταβέρνες και ουζοπωλεία, όπου ο κυρ-Γκένας πουλούσε την πραγματικότητα του. Τα αγγουράκι και οι πιπεριές του ήταν τα "ορντέβρ" του καιρού εκείνου.

Ολόκληρο το μανάβικο του κυρ-Γκένα ήταν φορτωμένο στην πλάτη ενός γαϊδουράκου. Εμείς τα παιδιά, τον ρωτούσαμε, πώς ένα τόσο μεγάλο βάρος το σηκώνει στην πλάτη του. Τότε ο κυρ-Γκένας απαντούσε αλληγο-

Του Παρμενίωνα Μπάλου, Φιλολόγου

Συνέχεια στην 4η σελ.

Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΜΕΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΑΡΓΙΘΕΑΣ

Η γεωργική και κτηνοτροφική ζωή της Αργιθέας είναι ταυτισμένη με τις γενικότερες εθιμογραφικές εκδηλώσεις που συνδέονται με ολόκληρο τον ορεινό όγκο των Αγράφων. Σχετικά με τις γεωργικές ασχολίες υπάρχει η πατροπαράδοτη συνήθεια της αλληλοβοήθειας που περισσότερο συνηθίζεται σε οικογένειες που έχουν υπερβολικό φόρτο εργασίας ή πένθος. Τόσο στο θέρος όσο και στο αλώνισμα αλλά στις άλλες αγροτικές εργασίες, όπως είναι το όργωμα, το σκάλισμα, ο κούρας των κοπαδιών, οι κάτοικοι συμπαραστέκονται ο ένας στον άλλο, με

Γράφει η Λαογράφος Σούλα Τόσκα-Κάμπα

Συνέχεια στην 8η σελ.

Λόγος εγκωμιαστικός στην παλιά Ζωγλοπίτισσα

Συνέχεια από τη σελ. 1

ραγωγική διαδικασία της προσπόριζε και αυξημένα δικαιώματα μέσα στην οικογένεια. Η Ζωγλοπίτισσα ήταν, στην κυριολεξία, εργασιομανής. Ήταν μητέρα, σύζυγος, υπηρέτρια της πατριαρχικής οικογένειας, νοικοκυρά, αγρότισσα, κτηνοτρόφισσα, κεντήστρα, πλέκτρια και υφάντρα, ενώ παράλληλα προετοίμαζε και συμμετείχε σε όλες τις κοινωνικές και οικογενειακές εκδηλώσεις (γιορτές, πανηγύρια, νυχτέρια, συλλογή και ξεφλούδισμα καλαμποκιού, συλλογή και επεξεργασία καρυδιών, κάστανων κ.ά.).

Η φήμη της ως εργασιομανούς γυναίκας είχε ξεπεράσει τα στενά όρια της κοινότητας, τόσο που, στα γειτονικά χωριά, έλεγαν πως, "αν θέλεις να προκόψεις, πάρε γυναίκα απ' το Ζωγλόπι και μπλάρι (μουλάρι) απ' την Καστανιά" (οι Καστανιώτες είχαν δυνατά μουλάρια).

Σε μια εποχή που η οικογένεια ήταν πατριαρχική και πολυμελής, η νεότερη νύφη έπρεπε να υπακούει και να τους υπηρετεί όλους, ακολουθώντας τον πατροπαράδοτο κώδικα συμπεριφοράς. Έπρεπε να δείχνει απόλυτη υποταγή στα κελεύσματα της πεθεράς και σεβασμό στον πεθερό και στους αδελφούς του άνδρα της, ακόμα και στις μεγαλύτερες συννυφάδες της. Όλοι οι παραπάνω την αποκαλούσαν "νύφη". Η ίδια έλεγε "μάννα" την πεθερά και "πατέρα" τον πεθερό, "αφέντη" τον κουνιάδο και "κυρά" την κουνιάδα και τη συννυφάδα.

Η εκπαίδευσή της σε όλα αυτά συντελούνταν στα πλαίσια της οικογένειας, κυρίως από τη μάνα της και από τις μεγαλύτερες αδελφές. Το σχολείο ήταν απροσπέλαστο για τα κορίτσια. Αυτά τα προόριζαν για τις οικιακές και αγροτικές ασχολίες. Τα γράμματα, έλεγαν, είναι περιττή πολυτέλεια. Δεν είναι για τους φτωχούς και για τα κορίτσια! Από τις αρχές του 20ου αιώνα άρχισαν δειλά δειλά να προσέρχονται στο σχολείο τα κορίτσια δασκάλων, ιερών και άλλων υπαλλήλων. Μετά το 1930 άρχισε η μαζική φοίτηση των κοριτσιών της αγροτικής οικογένειας στο σχολείο, και τότε όμως πολύ λίγα κορίτσια τελείωναν το δημοτικό. Μετά το σχολείο άρχιζε η εκπαίδευση στο κέντημα, στο πλέξιμο, στη ρόκα και στον αργαλειό και αργότερα στις αγροτικές εργασίες και στη φύλαξη των κοπαδιών, στο άρμεγμα, στο πήξιμο του τυριού, στο πλύσιμο και στην προετοιμασία του μαλλιού, για να ετοιμαστούν τα προικιά.

Οι προγαμιαίες επαφές με το άλλο φύλο (έστω και στην πιο αθώα μορφή τους) ήταν αυστηρώς απαγορευμένες και η εκλογή του γαμπρού ήταν έργο του πατέρα. Το κορίτσι δεν δικαιούνταν να έχει άποψη για το προξενικό και συνήθως το πληροφορούσαν εκ των υστέρων! Αυτό βέβαια συνέβαινε και στα αγόρια σε πολλές περιπτώσεις, στα κορίτσια όμως αποτελούσε τον κανόνα. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις κοριτσιών που έφτασαν στην αυτοκτονία, αρνούμενα να υποταχθούν στη μοίρα που τους προετοίμαζε ο πατέρας.

Οι προσδοκίες της οικογένειας του άνδρα της ήταν πολύ μεγάλες. Έπρεπε η νύφη να είναι σωματώδης και υγιής για να αντέχει στις αγροτικές εργασίες. Η μανιά μου στα γεράματά της, όταν αναφερόταν σε κάποια σωματώδη (νταρντάνα) νιόνυφη, έλεγε με θαυμασμό: "Γυναϊκάρα, πιδί μ', να τη σκίεις κι να φκιάεις δυό!", κι ο μπαρμπα-Μήτρος, όταν τον ρώτησαν αν είναι καλή η νύφη που πήρε στο γιο του, είπε: "στο θέρο θα φανεί!". Όλα τα παραπάνω, κατά κάποιον τρόπο, ήταν δικαιολογημένα, διότι η οικογένεια είχε μεγάλη ανάγκη από εργατικά χέρια.

Η τεκνοποιία ήταν ελεύθερη και κανένας οικογενειακός προγραμματισμός δεν υπήρχε. Κάθε γυ-

ναίκα γεννούσε όσα παιδιά μπορούσε να κάμει, συνήθως 7-10. Υπήρχε όμως μεγάλη βρεφική θνησιμότητα, τόσο κατά τη γέννα, όσο και κατά τη βρεφική ηλικία, από έλλειψη ιατρικής φροντίδας, αλλά οι γονείς παρηγορούνταν για την απώλεια με τη βεβαιότητα ότι "ο Θεός παίρνει το μεράδι του!". Ο τοκετός γινόταν στο σπίτι με τη βοήθεια της πεθεράς ή της μαμής του χωριού. Το ρόλο της μαμής αναλάμβανε κάποια ηλικιωμένη γυναίκα, η οποία με τον καιρό αποκτούσε σχετική πείρα. Η μαμή σπάνια αμειβόταν με χρήματα (δεν υπήρχαν) και η καθιερωμένη αμοιβή της ήταν μια πετσέτα και μια πλάκα σαπούνη! Αν το νεογέννητο ήτα αγόρι, φιλοδωρούνταν και με διάφορα πεσκέσια: μαντήλι, κάλτσες ή τρόφιμα. Κατά τους δύσκολους τοκετούς πολλές γυναίκες έχαναν τη ζωή τους, ύστερα από ανεπίτιστα μαρτύρια. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, όπως δηγούνταν η μανιά μου, που έκανε κι εκείνη τη μαμή, κρεμούσαν την κοπέλα από τα δοκάρια της στέγης για να βγει το μωρό! Πολλές λεχώνες πέθαιναν επίσης μετά τον τοκετό από επιλόχειους πυρετούς, που προέρχονταν από μολύνσεις.

Η ανάρρωση της λεχώνας διαρκούσε, στην καλύτερη περίπτωση, σαράντα μέρες, ώσπου να πάει με το μωρό στην εκκλησία "να σαραντίσει" με την ευχή του παπά. Στη συνέχεια έπρεπε να βγει στα χωράφια γιατί "η δ'λειά δεν καρτερεί". Τα μικρότερα παιδιά έμεναν στο σπίτι με την επίβλεψη της πεθεράς, ενώ τα μεγαλύτερα ή πήγαιναν στο σχολείο ή τα έπαιρνε μαζί της, όπως και το μικρότερο παιδί που ήταν σε ηλικία θηλασμού. Ο τελευταίος παρατείνονταν επί πολλούς μήνες και συνήθως ώσπου να γεννηθεί το επόμενο παιδί.

Το 24ωρο της Ζωγλοπίτισσας ήταν τόσο φορτωμένο, που είναι ν' απορεί κανείς πώς τα έβγαζε πέρα: Με το χάραμα ξεκινούσε για το αμπέλι ή το χωράφι. Μπροστά το ζώο φορτωμένο με τα σύνεργα της δουλειάς, τα τρόφιμα της ημέρας και τα παιδιά πανωσάμαρα. Δυο τρεις κατσίκες ακολουθούσαν δεμένες με τα σκοινιά τους στο κλοτσάκι του σαμαριού και πιο πίσω εκείνη πλέκοντας την κάλτσα ή τη φανέλα και συζητώντας με κάποια συντοπίτισσα. Οι άντρες είχαν τη δική τους συντροφιά και ακολουθούσαν από απόσταση καπνίζοντας και ... αναλύοντας την πολιτική κατάσταση! Σαν έφτανε στο χωράφι, έπρεπε όλα να τα βάλει σε τάξη. Να δέσει σε μια άκρη τις κατσίκες για να βοσκήσουν, να κάμει γυφτοκούνια για το μωρό -συνήθως χρησιμοποιούσε το σαμάρι του μουλαριού αναποδογυρισμένο- να βάλει το τσουκάκι με τη φασολάδα να σιγοβράζει, και όλα αυτά πολύ βιαστικά για να προλάβει και τη δουλειά. Έπρεπε να 'χει τα μάτια δεκατέσσερα και δόγα τ' αυτιά, μην κλάψει το παιδί, μην τυλιχτεί και πνιγεί η κατσικά, μη σβήσει η φωτιά και τι τρώμε το μεσημέρι... Κι όταν ο ήλιος έγερνε στη δύση, η αγροτιά ξεκινούσε πάλι για το χωριό. Κουρασμένοι ξωμάχοι από στράτες και μονοπάτια, από λογγιές και ραχούλες, όλοι αντάμνωναν στη δημοσιά. Άντρες, γυναίκες, παιδιά να μιξοκλαίνε, κατσίκες, σκυλιά, ένα ατέλειωτο κομβόι.

Η Ζωγλοπίτισσα είναι κατάκοπη, μα δεν πρόκειται ν' ανεβεί στο μουλάρι. Να καθαλικέψει άντρας της που χωράφιζε όλη μέρα και είναι ξεθεωμένος, ο καφερός! Αυτή αντέχει, μα είναι και ντροπή να επιστρέψει στο χωριό έτσι, μ' αδειανά χέρια. Θα φορτωθεί ένα ζαλίκι ξύλα για τη φωτιά και θ' ανηφορίσει σέρνοντας τις κατσίκες από τα σκοινιά και τα παιδιά ξωπίσω να τσιρίζουν "μάννα, απόστασα!". Να τελειώσει και την κάλτσα να ησυχάσει κι απ' αυτό...

Θα έλεγε κανείς ότι στο σπίτι την περίμενε ξεκούραση. Πρέπει να ταισίει και να κοιμίσει τα παιδιά, να δέσει τα ζώα στα παχιά και ύστερα να βάλει για να ζυμώσει ψωμί!

Ύστερα απ' όλα αυτά ίσως κοιμηθεί δυο τρεις ώρες. Δυο ώρες πριν το χάραμα πρέπει να φουρνίσει το ψωμί, ώστε να ψηθεί ως την αυγή και πάλι ν' αρχίσει την καινούργια της μέρα, ίδια κι απαράλλαχτη, όπως την προηγούμενη.

Όσο ζούσε μαζί με τα πεθερικά της, όλες οι αποφάσεις: τι θα καλλιεργήσουν, τι θα πουλήσουν, σε ποια δουλειά θα πάνε σήμερα, σε ποια αύριο..., παίρνονταν από τον πεθερό. Η νύφη έπρεπε να είναι υπομονετική και να δέχεται αδιαμαρτύρητα τις εντολές. Σε διαφορετική περίπτωση θα είχε σοβαρές συνέπειες, που έφταναν ως τη χειροδικία! Όταν μεγάλωναν τα κορίτσια της και παντρεύονταν τ' αγόρια της, η Ζωγλοπίτισσα απαλασσόταν από τις χοντροδουλειές και περιοριζόταν στη φύλαξη των εγγονιών, στις μικροδουλειές του σπιτιού, στην περιποίηση των ζώων και των πουλερικών κ.λ.π.. Οι ηλικιωμένες ασκούσαν και άλλα ... επαγγέλματα: Έκαναν τη μαμή, παρασκεύαζαν μαντζούνια και γιατροσόφια, "σταύρωναν" τα ... ματιασμένα παιδάκια και τις λεχώνες που τους κόπηκε το γάλα, έλυναν μάγια και μποδέματα και κάποιες φημίζονταν ότι είχαν την ικανότητα να συγκεντρώνουν τους δαίμονες, ακόμα και να ... κατεβάζουν το φεγγάρι! Απαράβατο καθήκον των γεροντισσών ήταν ακόμη το ξενύχτι και το μοιρολόι του νεκρού. Οι παλαιότεροι δηγούνταν και μια περίπτωση ενδιαφέρουσα για την ευστροφία της γεροντισσας μοιρολογίστρας: Πέθανε, λέει, ένας από τους Τούρκους της φρουράς του χωριού και φώναξαν την τάδε γριά να τον μοιρολογήσει, να μην πάει "άκλαφος". Για τον κόπο της, της έδωσαν φακές και κουκιά! Άρχισε το μακρόσυρτο μοιρολόι ή γριά με τα παρακάτω λόγια: "Να 'ταν ο φάκος βραστερός και τα κουκιά γεμάτα...", και στη συνέχεια: "Όσα δέντρα στην Καράβα, τόσοι Τούρκοι ν' απομείνουν...". Ο Τούρκος που άκουγε μόνο το μοιρολόι, χωρίς να ξεχωρίζει τα λόγια, είπε: "Κλάψτο, κλάψτο, ωρέ Μπάμπω, κλάψτο το καημένο!".

Ανακεφαλαιώνοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Ζωγλοπίτισσα, σε φόρτο εργασίας, ξεχώριζε από τις γυναίκες των γειτονικών χωριών. Χάρη στην συμμετοχή της στην παραγωγική διαδικασία και την ανεκτίμητη προσφορά της στον οικογενειακό προϋπολογισμό, που, σε πολλές περιπτώσεις, ήταν ισάξια, αν όχι μεγαλύτερη, από του άνδρα της, δεν δέχτηκε την καταπίεση που υφίσταντο οι γυναίκες της εποχής της σε άλλες περιοχές. Η υποταγή στον άνδρα της και στα μεγαλύτερα μέλη της οικογένειας ήταν κατάλοιπο κατεστημένων κοινωνικών δομών που αναπαράγονταν εθμικά στην οικογένεια και εκδηλώνονταν στις κοινωνικές εκδηλώσεις, κυρίως "για τα μάτια του κόσμου". Μέσα στην οικογένεια η Ζωγλοπίτισσα είχε την ικανότητα και τον τρόπο να επιβάλλει τις απόψεις της: ήταν "δούλα και κυρά" στο σπιτικό της, και ο λόγος της περνούσε σε όλους.-

Ζωγλοπίτικες παροιμίες

(Από τη συλλογή Βασιλή Κίτσα)

- Άντρα, γουρούνη, γάιδαρου κι ποιον να πρωτοκλάψω.
- Απ' πίνει βερσιέ, δυο φορές μιθάει.
- Άφσι του γάμου κι πήγι για παλιούργια.
- Βρέχει, χιουνίζει, караβάνα γιουμίζει.
- Βρουντάν τα σίδερα, βρουντάν κι οι σακουράφισ.
- Γάιδαρους διμένους, νοικοκυρές αναπαμένους.
- Γλυκάθ'κι η γριά στα σύκα, έφαγι κι τα σκιοφ'λλα.
- Γλυκός ου ύπνους την αυγή, γυμνός ου κώλους τη Λαμπρή.
- Γρούνη στου σακί, φτύστου να μη βασκαθεί.
- Δεν έχουμι άντρα μ' ένα μάτι, θέλουμι κι μαυρουμμάτι.
- Είπαν του λουλό να χέσει, έκατσι κι ξικουλόθ'κι.
- Έμ γαλάτη, έμ μαλλάτη, έμ τ' αρνί θηλυκό.
- Έμ του σκλί χουρτάτου, έμ η πίτα αφάγουτη.
- Έφαγι του κασίκι κλαρί, λύκουσ να φάει τη μάνα.

Ψιλοκουβέντα, αλλά και «η δ'λειά δεν καρτερεί»

Διακόσια χρόνια από τη Μεγάλη Επανάσταση

Η μεγάλη Ελληνική Επανάσταση του 1821

Το 2021 το Ελληνικό Κράτος έχει συμπληρώσει ηλικία διακοσίων ετών και οι Έλληνες ισάριθμα χρόνια ελεύθερου βίου, αν και οι Θεσσαλοί μόνο 140 έτη. Μια γρήγορη ματιά στην ιστορία θα μας δείξει ότι η Ελλάδα του 1821 είναι η σκιά της δοξασμένης Ελλάδας του 5ου π.Χ. αιώνα, του αιώνα του Περικλή. Μετά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο (431-404 π.Χ.), με βήμα ταχύ, η Ελλάδα κατέβηκε τα σκαλιά της πτώσης, ώσπου κατέληξε ανδράποδο του πιο άξεστου και βάρβαρου κατακτητή, του Τούρκου.

Το μέγα θαύμα είναι η ανάστασή της. Ο χώρος δεν επιτρέπει λεπτομερείς παραθέσεις, γι' αυτό θα αναφερθούμε επιγραμματικά στους κύριους συντελεστές της Μεγάλης Επανάστασης:

- Οι κλέφτες και οι αρματολοί, είναι εκείνοι που κράτησαν τη σπίθα της λευτεριάς αναμμένη.
- Η Εκκλησία, κάτω απ' τις φτερούγες της, ζέσταινε το αβγό της Επανάστασης.
- Οι Εθνεγέρτες, όπως ο Κοραΐς, ο Ρήγας, ο Σολωμός και πολλοί άλλοι, λαϊκοί και ιερωμένοι, έθεσαν σκοπό της ζωής τους να διαφωτίσουν το Γένος και να το προετοιμάσουν για τον Μεγάλο Αγώνα.
- Οι Αρχαίοι Πρόγονοι, με τα σοφά συγγράμματά τους και με τα άπειρα μνημεία τους, δημιούργησαν το πνεύμα του φιλελληνισμού στην Ευρώπη. "Αυτές οι παλιόπετρες μας ελευθέρωσαν" (Θ. Κολοκοτρώνης).
- Τέλος, οι απλοί και ανώνυμοι Έλληνες: αγρότες, τσοπάνηδες, τεχνίτες, άνθρωποι κάθε ηλικίας και τάξης, έδωσαν τα πάντα, και αυτή τη ζωή τους, στον αγώνα.

Οι εκδηλώσεις για τα 200 χρόνια ελεύθερου βίου δεν είναι γιορτή. Είναι ευκαιρία να τιμήσουν οι Πανελληνες επώνυμους και ανώνυμους, όλους εκείνους που θυσίαστηκαν για την ελληνική ανεξαρτησία, και να μην λησμονούν το χρέος τους. Προπαντός είναι ευκαιρία αναστοχασμού. Να αναστοχαστεί ο Ελληνισμός, πώς διαχειρίστηκε τα 200 χρόνια ελεύθερου βίου· προπαντός, να εισηγεί λάθη, παραλείψεις και αποπήματα, ώστε να μην επαναληφθούν.

"Κριτές θα μας δικάσουν οι αγέννητοι, οι νεκροί" (Παλαμάς).

Σε γνωρίζω από την κόψη του σπαθιού την τρομερή...

Οι Εθνεγέρτες

Ρήγας Βελεστινλής

Αδαμάντιος Κοραΐς

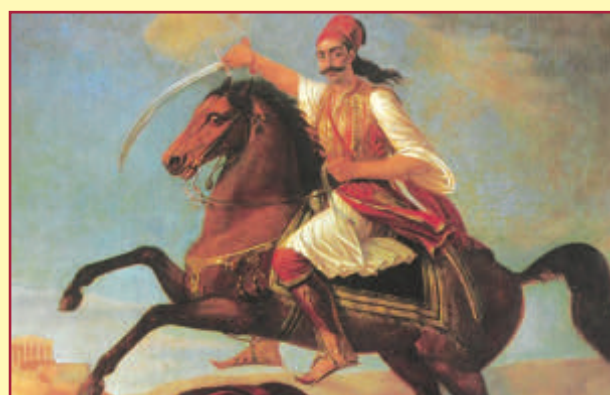

Διονύσιος Σολωμός

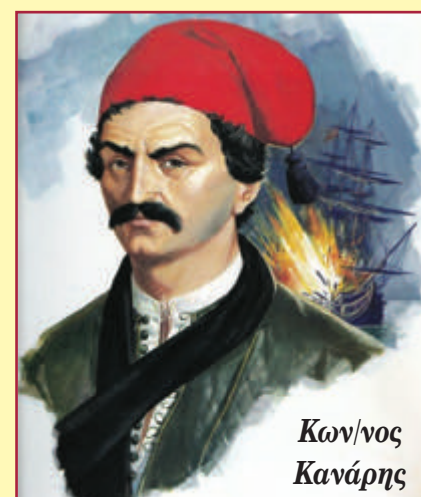
Οι προμάχοι

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Γεώργιος Καραϊσκάκης

Κων/νος Κανάρης

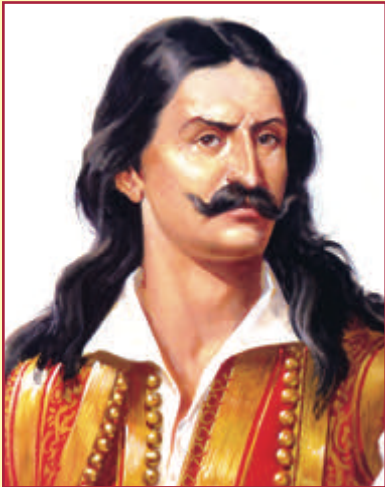
Ανδρέας Μιαούλης

Μπουμπουλίνα

Μάρκος Μπότσαρης

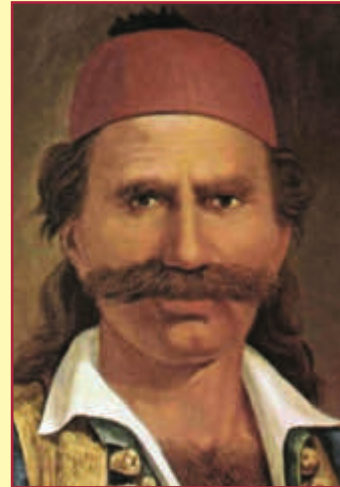
Αθανάσιος Διάκος

Νικήτας Σταματελόπουλος
(Νικηταράς ο Τουρκοφάγος)

Παπαφλέσσας

Οδυσσεάς Ανδρούτσος

Ιωάννης Καποδίστριας
Ο πρώτος Κυβερνήτης

Επιγράμματα στις εικόνες των ηρώων

Αθανάσιος Διάκος: Ο ήρωας της Αλαμάνας.
"Για δεσ καιρό που διάλεξε
ο χάρος να με πάρει,
τώρα π' ανθίζουν τα κλαριά
και βγάνει η γης χορτάρι"

Κων/νος Κανάρης: Ο μπουρλοτιέρης του Αιγαίου.
Υπηρέτησε το Έθνος ως τα βαθιά γεράματα. Αρνήθηκε τιμητική σύνταξη.

Γεώργιος Καραϊσκάκης: Ο στρατάρχης της Ρούμελης, που έσωσε την Επανάσταση από την καταστροφή.

Αδαμάντιος Κοραής: Ο μέγιστος Έλληνας Διαφωτιστής.
"Πολιτεία η οποία δεν έχει βάση
στην παιδεία
είναι οικοδομή πάνω στην άμμο"

Ανδρέας Μιαούλης: Ο ναύαρχος του Αιγαίου,

γενναίος και παρορμητικός.

Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα: Η ατρόμητη καπετάνισσα που όργωνε το Αιγαίο με τα καράβια της.

Νικήτας Σταματελόπουλος (Νικηταράς ο τουρκοφάγος): Ο γενναίτερος των γενναίων. Πέθανε τυφλός και επαίτης στον Πειραιά.

Οδυσσεάς Ανδρούτσος: Το λιοντάρι της Ρούμελης που δολοφονήθηκε από ελληνικά χέρια.

Γρηγόριος Παπαφλέσσας: Ο φλογερός κήρυκας της Επανάστασης, που θυσιάστηκε στο Μανιάκι.

Ρήγας Βελεστινλής (Φερραίος): Πρόδρομος και πρωτεργάτης του Ελληνικού Διαφωτισμού.
"Ως πότε παλληκάρια
να ζούμε στα στενά,
στις ράχες, στα λαγκάδια,
σαν άγρια θηριά!"

Διονύσιος Σολωμός: Ο Εθνικός μας ποιητής.
"Κι η διχόνοια που βαστάει
ένα σκήπτρο η δολερή,
καθενός χαμογελάει,
"πάρ' το" λέγοντας "κι εσύ."

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης (Ο Γέρος του Μωριά). Ο στρατηγικός νους της Επανάστασης: "Ο Θεός υπόγραφε την ελευθερία της Ελλάδας και δεν παίρνει πίσω την υπογραφή του"

Ιωάννης Καποδίστριας: Ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας. Έβαλε τις βάσεις του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Μάρκος Μπότσαρης: Το λιοντάρι του Σουλίου
"Οποιοι είναι άξιοι παίρνει το δίπλωμα αύριο με το σπαθί!"

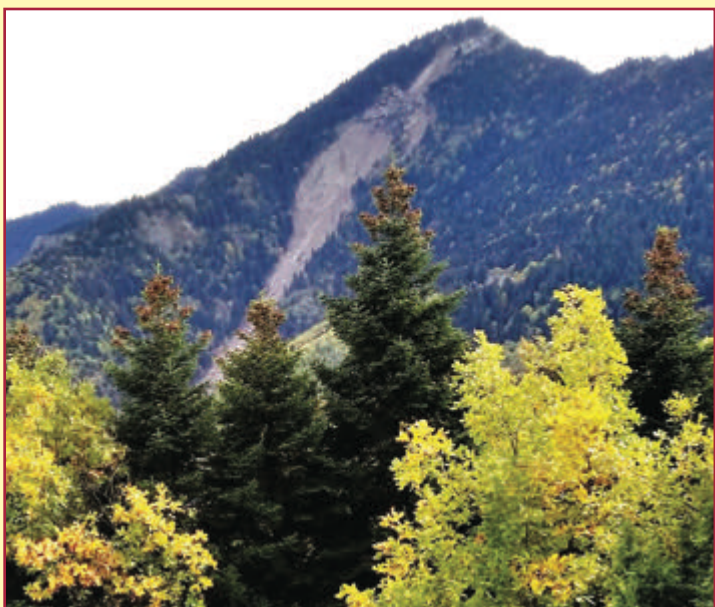
Εικόνες του τόπου μας

Κόκκινα στίγματα μέσα στον απέραντο ελατιά, ο Οικισμός Ιτάμου (Κώστας Κορκόντζελος)

Αποψη της Ραχούλας από την Κουμπάραινα (Κώστας Κορκόντζελος)

Βαθιά λαβωματιά άνοιξε στον ελατιά μας ο "Ιανός"

Τα τραγούδια της λευτεριάς

"Ο πλούσιος έχει τα φλωριά και ο φτωχός τα γλέντια.
Άλλοι παινάνε τον πασά και άλλοι το βεζύρη,
μα γω παινάω το σπαθί, το τουρκοματωμένο.
Το 'χει καμάρι η λεβεντιά, κι ο κλέφτης περηφάνεια"

"Να 'μουν το Μάη πιστικός, τον Αύγουστο δραγάτης,
και στην καρδιά του χειμωνιού, να 'μωνα κρασοπούλος.
Μα πιο καλά ήταν να 'μωνα αρματολός και κλέφτης.
Αρματολός μες στα βουνά και κλέφτης μες στους κάμπους.
Να 'χα τα βράχια αδέρφια μου, τα δένδρα συγγενάδια,
να με κοιμάν οι πέρδικες, να με ζυπνάν τ' αηδόνια
και στην κορφή της Λιάκουρας να κάνω το σταυρό μου.
Να τρώγω τούρκινα κορμιά, σκλάβο να μη με λένε."

"Παιδιά, σαν θέτε λεβεντιά και κλέφτες να γενήτε,
εμένα να ρωτήσετε να σας ομολογήσω
της κλεφτουριάς τα βάσανα και των κλεφτών τα ντέρτια.
Μαύρη ζωή που κάνουμε, εμείς οι μαύροι κλέφτες!
Ποτέ μας δεν αλλάζουμε και δεν ασπροφορούμε."

Ολημερίς στον πόλεμο, τη νύχτα καραούλι.
Δώδεκα χρόνους έκαμα στους κλέφτες καπετάνιος.
Ζεστό φωμί δεν έφαγα, δεν πλάγιασα σε στρώμα.
Τον ύπνο δεν εχόρτασα, του ύπνου τη γλυκάδα,
το χέρι μου προσκέφαλο και το σπαθί μου στρώμα
και το κριοφιλάκι μου, σαν κόρη αγκαλιασμένο."

"Του Δίπλα οι φίλοι έλεγαν και τον παρακαλούσαν:
-Σήκω να φύγεις, Δίπλα μου, πάρ' και τον Κατοσωνίτη,
Αλή πασάς σας έμαθε, στέλνει το Μουχορδάρη.
Και τα λημέρια φώναξαν, όσο κι αν ημπορούσαν:
-Ο Μουχορδάρης έρχεται με τέσσερις χιλιάδες!
Φέρνει Αρβανίτες του πασά, πολλούς τοχαντζαράιους.
Στα δόντια σέρνουν το σπαθί, στα χέρια το τουφέκι.
-Ο Δίπλος είναι ζωντανός, πόλεμο δεν αφήνει.
Έχει λεβέντες διαλεχτούς, όλους Κατοσωνιναίους,
τρων τη μπαρούτη σαν φωμί, τα βόλια σαν προσφάι
και σφάζουν Τούρκους σαν αρνιά, αγάδες σαν κριάρια."

Από τις συλλογές Νικολάου Πολίτη και Κλαύδιου Φωριέλ

«ΖΩΓΛΟΠΙΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»

Το χρονογράφημά μας

«Ερρέτω εις κόρακας τοιούτον έτος»

Το πρωτοσέλιδο της εφημερίδας "ΚΑΡΔΙΤΣΑ" της 1ης Ιανουαρίου 1885 αρχίζει με την παρακάτω φράση: "Ερρέτω εις κόρακας τοιούτον έτος (1884), έμπλεον λιμών, λοιμών, πλημμυρών και δυστυχίας ...". Σε πιο απλά ελληνικά: "στον κόρακα ο περασμένος χρόνος 1884, που ήταν πλήρης από ασθένειες, πείνα, πλημμύρες και δυστυχία".

Γράφει και κάτι ακόμη ο παλιός εκείνος δημοσιογράφος: "Παρέρχονται τα έτη το εν μετά το άλλο και ευτυχή τα έθνη εκείνα εις α η παρέλευσις του χρόνου συντελεί προς ανάπτυξιν και πρόοδο αυτών...". Και, φυσικά, δεν εννοούσε την πατρίδα του 1884(!).

Προς στιγμήν υπέθεσα ότι ο μακρινός εκείνος πρόγονος είχε προφητικές ικανότητες και εννοούσε το έτος 2020, αλλά γρήγορα επανήλθα στη σκληρή πραγματικότητα.

Πόσες οι ομοιότητες, αλήθεια, του 2020 με το μακρινό 1884! Και τι δεν μας έφερε το 2020: Πριν προλάβουμε να συνέλθουμε από την τρομερή δεκαετή οικονομική κρίση, μας εγκατέστησε την παγκόσμια επιδημία του κορονοϊού, που θυμίζει τις μεγάλες επιδημίες του μεσαίωνα, και έπονται καταστροφικές πλημμύρες, και οι αιώνιοι βάρβαροι που απειλούν τα νησιά μας, τις θάλασσές μας και, σε τελευταία ανάλυση, την ίδια την ύπαρξή μας!

Με τίποτε λοιπόν δεν θα θέλαμε να γευτούμε τα ίδια και το νέο έτος 2021.

Μακάρι βέβαια να έπιαναν οι ευχές που ανταλλάσσουμε: "αίσιον και ευτυχές το νέον έτος" ή "υγεία, ευτυχία και ειρήνη..." και, γενικώς, "καλή χρονιά" και τότε τι δεν θα ευχόμασταν να μας φέρει το 2021! Προπαντός:

- Να αποδειχτούν σωτήρια τα εμβόλια για να μας απαλλάξουν από τον κορονοϊό!
- Οι μεγάλοι σύμμαχοί μας να μη μας θυμούνται μόνο όταν έχουν την ανάγκη μας, και να βάλουν, επιτέλους, τα δυο πόδια του Ερτογάν στο ένα παπούτσι!

Και πάμε στα πιο δύσκολα:

Η εφημερίδα "ΑΛΗΘΕΙΑ" της Καρδίτσας έγραψε στις 3-1-2021 στην έντυπη και στην ηλεκτρονική της έκδοση:

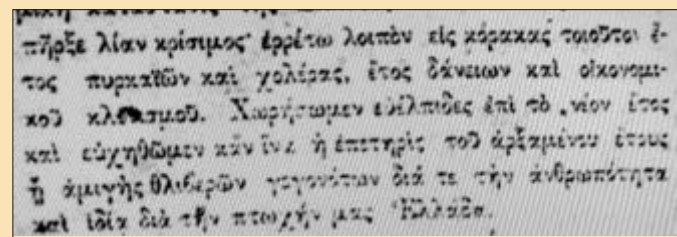
Κολχικό

Ένα όμορφο άνθος που, κάτω από τα ωραία πέταλά του, κρύβει το θάνατο, ...ίσως όμως και τη σωτηρία! Το όνομά του δηλώνει ότι το φυτό κατάγεται από τη μυθική Κολχίδα (σημερινή Γεωργία) και, σύμφωνα με τη μυθολογία, τους σπόρους του μετέφερε η Μήδεια, όταν ακολούθησε τον αργοναύτη Ιάσονα στην Ελλάδα. Λέγεται ακόμα πως, όταν ο Ιάσωνας εγκατέλειψε τη Μήδεια για την αγαλιά κάποιας άλλης, εκείνη για εκδίκηση έγινε παιδοκτόνος: σκότωσε τα παιδιά της χρησιμοποιώντας δηλητήριο από το συγκεκριμένο φυτό.

Το κολχικό ενδημεί σχεδόν σε όλη την Ελλάδα, αναπτύσσεται σε σκιερά και υγρά μέρη, σε όλη την ορεινή χώρα, και ανθίζει στις αρχές του φθινοπώρου. Στην περιοχή μας, τα πρώτα κολχικά κάνουν την εμφάνισή τους περί τα μέσα Αυγούστου, κάτω από τα σκιερά πλατάνια της Δέσης, στο Παλιοζωγλόπι, μαζί με τα πρώτα κυκλάμινα. Είναι άνθη πανέμορφα που μοιάζουν με τον κρόκο της Κοζάνης, με τη διαφορά ότι τα κολχικά είναι τοξικά και το δηλητηριώδες προκαλεί καρδιακή ανεπάρκεια που μπορεί να επιφέρει το θάνατο σε λίγες ώρες. Τα φυτοφάγα ζώα, από ένστικτο, γνωρίζουν την τοξικότητά τους και δεν τα εγγίζουν.

Παρ' όλα αυτά, το φυτό έχει και θεραπευτικές ιδιότητες από διάφορα νοσήματα, όπως τη διάρροια, την ποδάγρα, τους ρευματισμούς και διάφορα στομαχικά και εντερικά προβλήματα. Πρόσφατα μάλιστα, με βάση το φυτό κολχικό, παρασκευάστηκε φάρμακο, η κολχικίνη, που λέγεται ότι καταπολεμά δραστικά τον κορονοϊό!

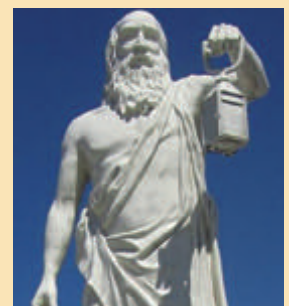
Σε καμιά περίπτωση δεν συνιστάται η χρησιμοποίηση παρασκευασμάτων του κολχικού, χωρίς τη γνωμάτευση ειδικευμένου γιατρού, διότι οι δόσεις πρέπει να είναι αυστηρά καθορισμένες με επιστημονικά κριτήρια.-

- Ο υπουργός των οικονομικών να μηδενίσει το έλλειμμα του προϋπολογισμού, δια μαγείας, και να αυξήσει μισθούς και συντάξεις, χωρίς να επιβάλει νέους φόρους!
- Και, τέλος, ο καλός Θεός να βάλει μυαλό σε όλους τους Έλληνες, ώστε να ομονοήσουμε -τουλάχιστο στα πιο σημαντικά - γιατί είμαστε λίγοι και οι εχθροί μας πολλοί.

Δυστυχώς, οι ευχές μας αυτές είναι υπερ-ουτοπικές, "όνειρα θερινής νυκτός", και δεν πρέπει να τρέφουμε βάσιμες ελπίδες ότι θα "πιάσουν", τουλάχιστο οι πιο πολλές. Ας περιοριστούμε, επομένως, στις πιο ρεαλιστικές από αυτές, και προπαντός να έχουμε την υγεία μας και τη δύναμη να αντιμετωπίζουμε τις όποιες δυσκολίες παρουσιάζονται στη ζωή μας.

Χρόνια πολλά λοιπόν, και το νέο έτος 2021 να μη μοιάζει σε τίποτε με το 2020: να μας κρατήσει γερούς, να απαλλάξει τη χώρα μας από επιδημίες και θανάσιμους εχθρούς και να μας χαρίσει όνειρα προσγειωμένα στην πραγματικότητα!

Διογένης κυνικός
«Ανθρωπον ζητώ!»

Σ.Σ. Είναι λάθος να λέγεται ότι το προσωνύμιο "κυνικός" σχετίζεται με τους σκύλους (κύνες). Η Σχολή των κυνικών φιλοσόφων, που εφάρμοζε με κάποιες υπερβολές τη διδασκαλία του Σωκράτη, είχε εγκατασταθεί στο Κυνοσάργους, μια ακραία συνοικία των Αθηνών. Έτσι ονομάστηκαν "κυνικοί".

Πιο πάνω υψώνεται ο Ίταμος...

Από το βιβλίο του Απ. Στρογγύλη "Η πρωτεύουσα της ελεύθερης Ελλάδας"

...Πιο πάνω υψώνεται ο Ίταμος, χιονισμένος και περήφανος. Τον κοιτάζω, αυτό το κρύο χειμωνιάτικο απομεσήμερο και φέρνω στο νου μου τις μέρες που περάσαμε στη βρύση του, λίγο πιο πάνω από την Καστανιά, καμιά δεκαριά φίλοι, πριν 4-5 χρόνια, το 1938. Ήμασταν μια αποφασιστική ομάδα (η φιλολογική παρέα της Καρδίτσας και μερικοί ακόμη). Είχαμε κάμει κατασκήνωση το καλοκαίρι. Αγοράσαμε τρόφιμα, μια μεγάλη σκηνή, τα φορτώσαμε με τα σκεπάσματά μας σ' ένα φορτηγό και μέσα από μια διαδρομή οδύσεια, γιατί ο δρόμος ήταν φοβερά κακός, φτάσαμε στη βρύση του Ίταμου. Δεν χρειάστηκε να στήσουμε σκηνή, γιατί εκεί δούλευε το πριόνι και υπήρχαν παράγκες. Μαζί μας ο Μήτσιος Παπαγεωργίου και, για μερικές μέρες, ο Γιολλάσης. Ζωγράφιζε απ' το πρωί ως το βράδυ.

Η παλιά βρύση Ίταμου με την επιγραφή: "Εις μνήμην Ζίτσας Σιταρά". Η χρονολογία είναι δυσανάγνωστη. Ίσως 1929...

Πού να φανταστεί κι αυτός κι εμείς ότι σε πολύ λίγα χρόνια θα έρχονταν μεγάλα γεγονότα, που θα έτρεχαν πολύ γρήγορα, κι απ' το τέλμα και την τυραννία της Μεταξικής δικτατορίας θα μας έφερναν στην Αλβανία και στην Αντίσταση...

Η βρύση του Ίταμου έχει ένα όνομα, χαραγμένο σε μια πλάκα: "Στη μνήμη της Ζίτσας" έλεγε. Κάποιος απ' την παρέα μάς διηγήθηκε την ιστορία της. Η Ζίτσα ήταν κόρη της Σοφίας Σιταρά, που αργότερα, μαζί μας κι αυτή, θα πάρει ενεργό μέρος στην Αντίσταση. Έφερνε στην Καστανιά τη Ζίτσα τα καλοκαίρια. Ήταν ένα χλωμό, ωραίο κορίτσι. Πέθανε σε ηλικία 16 ετών.

Η ιστορία μάς είχε συγκινήσει, με τις ευαισθησίες μάλιστα της ηλικίας μας και τις καλλιτεχνικές τάσεις και αναζητήσεις που είχε όλη η συντροφιά τότε. Ανασύρω απ' τη μνήμη μου σήμερα, ύστερα από τόσα χρόνια, τα δυο τελευταία τετράστιχα ενός ποιήματος που είχα γράψει για το πεθαμένο κορίτσι. Είχε δημοσιευτεί στη "Νέα Εστία" τότε:

.....
Ασύλληπτη σ' εμάς είν' η θωριά σου
κι ίσως ξανθιά με μάτια βελουδένια.
Στους ώμους καταρράχτης τα μαλλιά σου
ξανθά κι ως με την όψη την κερένια.

Πέθανες. Κι όθε σμίγαν σου τα χείλη
την κρουσταλλένια στάλα για να πιούνε,
γραμμένο τ' όνομά σου. Και τα χείλη
προφέρουν, "Ζίτσα", αυτών που θα διαβούνε.

Σ.Σ. Ολόκληρο το κείμενο που γράφηκε για την κατασκήνωση στον Ίταμο, το 1938, δημοσιεύτηκε στα "Ζ.Χ." και στο βιβλίο "ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΙΤΑΜΟΥ".